

УДК: 37

*Мааткеримов Н. О., пед. илимд. доктору,
Ж. Баласагын ат. КУУ
Сагимбекова Д. С., ага окутуучу
К. Тыныстанов ат. БИМУ,
Кыргызстан*

БОЛОЧОК МУГАЛИМДИН ПСИХОЛОГИЯЛЫК- ПЕДАГОГИКАЛЫК ДАЯРДЫГЫ АНЫН КОМПЕТЕНЦИЯЛАРЫН ДЕТЕРМИНАЦИЯЛОО КАРАЖАТЫ КАТАРЫ

Педагогикалык жогорку окуу жайдын бүтүрүүчүсүн даярдоодо билим берүүчү мекемелердин кесиптик компетенцияларына коюлган заманбап талаптарды эске алуу зарыл. Мунун натыйжасында жаш адис билим берүү процессинде программалык материалды теориялык жана практикалык өздөштүрүүнүн эң өндүрүмдүү усулдуктарын кеңири ишке киргизүүгө мүмкүндүк алат. Авторлор республикада мугалимдерди даярдоонун тарыхый аспектилерин келтирип, атактуу окумуштуу-педагогдордун сиңирген эмгектерин белгилешти. Макалада окутуучунун ишмердүүлүгүнүн спецификалык өзгөчөлүктөрүнө, кесиптик компетенцияларды калыптандыруунун методологиялык принциптерине көңүл бурулду. Орто жана жогорку мектепте окуу дисциплиналарын окутуунун усулдарынын кыскача мазмуну берилди. Педагогдордун усулдук компетенцияларынын сапатын жогорлатуу үчүн окутуунун интерактивдүү жана инновациялык технологияларын пайдалануу боюнча сунуштамалар берилген.

***Өзөктүү сөздөр:** болочок мугалимдер, даярдоо, педагогика, психология, усулдук, атактуу педагогдор, компетенциялар, окутуунун принциптери, детерминациялоо, окутуунун технологиялары.*

*Мааткеримов Н. О., доктор пед. наук
КНУ им. Ж. Баласагына
Сагимбекова Д. С., ст. преподаватель
ИГУ им. К. Тыныстанова,
Кыргызстан*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ КАК СРЕДСТВО ДЕТЕРМИНАЦИИ ЕГО КОМПЕТЕНЦИЙ

В профессиональной подготовке выпускника педагогического высшего учебного заведения следует учитывать современные требования, которые предъявляются образовательными учреждениями к профессиональным компетенциям учителя. В результате этого молодой специалист сможет широко внедрять в образовательный процесс наиболее продуктивные методики теоретического и практического усвоения программного материала. Авторами обозначены исторические аспекты подготовки учителей в республике, отмечены заслуги известных ученых-педагогов. В статье основное внимание уделяется специфическим особенностям деятельности преподавателя, методологическим принципам формирования профессиональных компетенций. Представлено краткое содержание современных методов преподавания в средней и высшей школе учебных дисциплин. Приведены рекомендации по использованию интерактивных и инновационных технологий обучения для повышения качества методических компетенций педагогов.

***Ключевые слова:** будущие учителя, подготовка, педагогика, психология, методика, известные педагоги, компетенции, принципы обучения, детерминация, технологии обучения.*

*Maatkerimov N. O., doctor of pedagogical sciences
Kyrgyz National University named after J. Balasagyn
Sagimbekova D. S., Issyk-Kul State University named after K. Tynystanov,
Kyrgyzstan*

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PREPARATION OF THE FUTURE TEACHER AS A MEANS OF DETERMINING HIS COMPETENCES

In the professional training of a graduate of a pedagogical higher educational institution, one should take into account the modern requirements that educational institutions place on the professional competencies of a teacher. As a result of this, a young specialist will be able to widely introduce the most productive methods of theoretical and practical assimilation of program material into the educational process. The authors outlined the historical aspects of teacher training in the republic, noted the merits of famous scientists and teachers. The article focuses on the specific features of the teacher's activity, methodological principles of the formation of professional competencies. A summary of modern methods of teaching academic disciplines in secondary higher school is presented. Recommendations are given for the use of interactive use of interactive innovative Lardy learning technologies to improve the quality of the methodological competencies of teachers.

Key words: *future teachers, training, pedagogy, methodika, psychology, well-known methodical teachers, competencies, teaching principles, determination, learning technologies.*

Учурда таалим-тарбия тармагында жүрүп жаткан жаңылануулар коомдун алдына санариптештирүү шарттарында жогорку окуу жайлардын мындан аркы өнүгүү талаптарына ылайык, студенттерге билим берүүнүн так-ачык, келечектүү компетенцияларын аныктоо, методикалык негиздерин тактоо сыяктуу талаптарды коюп жатат. Эң негизи максат болуп ар кандай кубулуштарга, жагдайларга, чөйрөгө, коомдук жана социалдык маселелерге өз бет алдынча мамиле жасай билген, бардык жагынан өсүп жетилген компетенттүү адисти даярдап чыгаруу процессин камсыз кылуу саналат.

Кыргызстандын педагогика илимдеринде таалим-тарбия берүү коомдук аң-сезимдин турмушту таанып-билүүдөгү бир формасы болуп, тил катнаштын куралы экендиги, билим берүүнүн теориялык жана практикалык түшүнүктөрүнө ээ болуу, компетенттүүлүк өндүү касиеттери органикалык жактан өз ара ажырагыс, бири-бирин шарттап турган бүтүндүк катары каралат. “Мамлекеттик тил жөнүндө” Мыйзам кабыл алынган мезгилден бери ЖОЖдордо кыргыз тилин окутуу, баарынан мурун, студенттердин кеп байлыгын, тил маданиятын өстүрүп, анын чыгармачылык өнүгүшүнө жардам берет. Жаш муундарга эне тили боюнча терең жана бышык билимди, билгичтиктерди калыптандырып, даяр билимдерди өздөштүрүүгө жана аларды аң-сезиминде бекем сакталып калууга үйрөтпөстөн, өзүнүн кругозорун өз алдынча толуктай билүүгө үйрөтүү маселеси башкы милдеттердин бири деп эсептелет жана анын педагогикалык, психологиялык, методикалык илимий жаңыланып жаткан негиздерин иштеп чыгуу зарыл [1: 10].

Кандай гана предметтин (дисциплинанын) мазмуну болбосун, билим берүүчү мекеменин мугалимдери окучууларга билим жана тарбия берүү милдеттерин көздөшөт. Себеби педагогика жаш муундарга билим берип, тарбиялоо жана инсандык өнүктүрүү жөнүндөгү илим болуп саналат. Ал эми методика – педагогиканын бир тармагы. Демек, окутуучу кайсыл гана дисциплинаны окутпасын, студенттер менен жогоруда аталган үч баскыч боюнча иштерди алып барат. Аларга аныктама берсек:

1. Билим берүү – системалуу түрдөгү билимдер билгичтиктер жана көндүмдөрдү мамлекеттик стандарттын талаптарына ылайык алардын системалаштырылган

туундусуна негизделген түйүндүү компетенцияларды – илимдин негиздеринин жыйындысын – өздөштүрүү.

2. Тарбия берүү – коомдун талаптарына ылайык максаттуу багытталган жеке инсандын калыптанышын уланмалуу түрдө ата-энелер менен бирдикте натыйжалуу башкарууну уюштуруу.

3. Өнүктүрүү – мугалимдин жана окутуучунун жетекчилиги астында инсандын универсалдуу компетенцияларын заманбап маданиятка, баалуулуктук адаттарга ээ болуусу менен таанып-билүүчүлүк, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн, дүйнөгө болгон илимий көз карашын калыптандыруу.

Ал эми ЖОЖдун дидактикасы жалпы педагогика илимдеринин өзгөчө бир тармагы болгондуктан, окутуу процессинде жеке өзүнө гана тиешелүү спецификалык өзгөчөлүктөргө ээ болот. Алардын мазмуну төмөнкү жоболордо чагылдырылды:

* Жогорку окуу жайда тиешелүү илим өнүгүү абалында үйрөтүлгөндүктөн, илимдердеги окуу жана илимий байланыштар жакындашат.

* Окуу жана илимий таанып-билүүнүн биримдигин сактоодо окумуштуу- педагог жеке студентти окутуп, окуу процессин гана уюштурбастан, өзү үйрөткөн илимдин активдүү изилдөөчүсү катары функция аткарат.

* Студенттер өз алдынча окуп, таанып-билүү ишмердүүлүктөрүн жогорку активдүүлүгү жана изилдөө иштери менен жакындаштырып, тандалган адистикке тиешелүү илимдин жана окуу дисциплиналарын окутуунун кесиптик багыттуулугун жүзөгө ашырат.

Бул жоболорду ишке киргизүү окутуучунун милдети болгондуктан, тиешелүү илимдин методологиясын, колдонулуучу изилдөө методдору менен принциптерин ар бир студент өздөштүрүүсү зарыл болот.

Илимдин тарыхый өнүгүшү илимий таануунун ыкмаларын теориялык жактан негиздөө зарылдыгын жараткан [1: 2]. Илимий методологияны иштеп чыгуу XVI – XVII кылымдарда эле башталган, ага англиялык Ф. Бэкон, франциялык Р. Декарт ж. б. окумуштуу-философтор негиз салышкан. Илимди багыттаган ар бир адам илимий методологияны үйрөнүп, илимий таанып-билүүгө шыгы жагынан жөндөмдүү болушу керек. Анткени ЖОЖдун илимпоз-окутуучусу, өз кезегинде, изилдөө, иликтөө иштеринде байкоо, талдоо, синтез, индукция, дедукция, эксперимент, салыштыруу, аналогия, жалпылоо, ал эми окумуштуу-педагог бул ыкмалардан тышкары, сурамжылоо интервью, архивдик маалыматты иликтөө, анкеталоо, педагогикалык эксперимент жүргүзүү, тестилөө ж. б. изилдөө методдорун колдонот жана алардын натыйжалары боюнча жыйынтык чыгарат [3].

Кыргызстанда 1928-жылы «Жаңы маданият жолунда» (азыр «Эл агартуу») аталышындагы атайын педагогикалык журнал чыга баштап, республикада илимий-педагогикалык ой-жүгүртүүлөрдү, насааттарды, сунуштамаларды, көрсөтмөлөрдү жайылтуунун борборуна айланган.

Педагогикалык илимди жана практикалык иштерди уюштуруучулардын башатында көрүнүктүү педагог-агартуучулар И. Арабаев, К. Тыныстанов, К. Карасаев, К. К. Юдахин, С. Нааматов ж. б. турушкан. Кыргыз илимий-педагогикалык коомчулугу өткөн кылымдын ортосунан тартып, мугалимдер жана эл агартуу кызматкерлерин даярдоодо педагогика илимин кеңири таратып келүүдө.

Алардын арасында А. Э. Измайлов, М. Р. Балтабаев, А. К. Каниметов ж.б. зор салымдарын кошушкан. Буга чейинки атактуу педагогдор, көрүнүктүү методисттер тарабынан баалуу педагогикалык жана методикалык идеялар чыгарылган. Алардын арасында кийин «Эл мугалими» жогорку наамына ээ болгон И. Бекбоев, А. Жайнаков, К. Исаев, Ш. Кулуев, Ж. Өзүбекова, Ө. Шаршекеев ж. б., Кыргызстанда биринчи жана акыркы СССРдин Эл мугалими болгон Ж. Үтүр ов бар.

Өлкөбүздө орто жана жогорку мектептин методикасынын калыптануу жана өнүгүү мезгилинде улуу муундагы өкүлдөрдүн жетишкендиктерине таянып, учурдун талабына, оң жагдайлардын үнүнө шайкеш кылып өркүндөтүү аркылуу өз ишмердүүлүгүбүздө пайдаланышыбыз зарыл. Илимий педагогика, дидактика жана методиканын өнүгүү тарыхын билүү, азыркы учурдагы көйгөйлөрүн белгилөө жана чечмелөөдө агартуу системасы негиз болуп саналат. Ошону менен бирге педагогиканын методологиялык принциптери өркүндөтүлүп, жетекчиликке алынышы керек. Алар төмөнкүлөр:

1. Системалуулук принциби – педагогикалык процессте таалим-тарбиянын максаты, мазмуну, усулдары жана каражаттарын комплекстүү түрдө бири-бири менен тыгыз байланышта жана үзгүлтүксүз колдонуу.

2. Курактык жаш өзгөчөлүктөрүн эске алуу принциби – инсанга багытталган, анын жеке мүнөзүн эске алып, табигый шыктарын өстүрүүгө шарттарды түзүү менен инсан катары эркиндигин сактоо, сыйлоо, кызуугууларына, керектөөсүнө таянып, иш-аракеттерди жүргүзүү.

3. Антропология принциби – инсандын өнүгүүсүнүн негизги чечүүчү шарты жана каражаты болгон ишмердүүлүгүн уюштуруу, адам жөнүндөгү бардык илимдердин жетишкендиктерин муугалимдер системалуу түрдө пайдалануусу [1].

4. Инсанга багытталган окуу-тарбия иш-аракеттерин уюштурууда коммуникациялык байланышты түзүү принциби – адамдар бири-бири менен баарлашпай, маалымат алышпай, сүйлөшпөй иш жүргүзө алышпайт.

5. Дүйнөлүк маданий жетишкендиктерди өздөштүрүү принциби – ар бир адамды баалуулук табылгаларды окуп-үйрөнүп, өз ички дүйнөсүн байытуу менен жаңы нерселерди жарата билген чыгармачыл инсан катары кароо.

6. Элдик педагогикалык мурастарды таалим-тарбиялоо процессинде республикадагы ар бир улуттун бай тажрыйбасын жана руханий интеллектуалдык идеяларды өздөштүргөн адис катары калыптанышын эске алуу менен мугалимдик ишмердүүлүктү уюштуруу.

Окутуу процессинин жогоруда аталган педагогикалык принциптердин негизинде уюштурулушу, андан ары өрчүп-өнүгүшү илимий методикалык изилдөөлөрдү жүргүзүү менен байланыштуу. Метод – бул педагогикалык категория, жаңы өтүлө турган материалды кандай ыкмалар менен натыйжалуу берүүнүн жолдорун көрсөтөт. Өткөн кылымдын ортосунда окутуу методдорун бир системага келтирүү маселесине М. А. Данилов, И. Я. Лернер, М. Н. Скаткиндер кайрылышкан. Ал эми академик Ю. К. Бабанский түзгөн окутуунун классификациясында: 1) айтып берүү (ангеме, түшүндүрүү, лекция окуу китеби менен иштөө ж. б.), көрсөтмөлүүлүк (таблица, сүрөт, схемаларды иллюстрациялоо, диа- жана кинофильм, слайддарды демонстрациялоо, өндүрүшкө, музейлерге жаратылышка экскурсия ж. б.); практикалык көнүгүүлөр, тапшырмаларды чыгаруу, аудиторияда жана үйдө өз алдынча иштөөнү уюштуруу, лабораториялык иштерди, эксперимент жүргүзүү) методдорун камтыган. Бул усулдар

менен катар азыркы учурдагы проблемалык, программалык, компьютердик, интерактивдүү методдор жана алардын ар кыл ыкмалары активдүү колдонулууда [7].

Түшүндүрүп-иллюстрациялоо методу окутуунун башка түрлөрүнө караганда бир катар артыкчылыкка ээ болот. Эң башкысы, өтүлүүчү тема боюнча негизги материалдарды эске тутуу жагын жакшы чечкен. Окутуунун мындай түрү ЖОЖдо узактан бери колдонулуп, аны дагы өркүндөтүү менен ар кандай маалыматтык-компьютердик технологиялардын көрсөтмөлүүлүктөрү көп пайдаланылып, теманы түшүндүрүүдө убакытты үнөмдөөгө жетишет. Өтүлүүчү материалды кыска мөөнөттө түшүндүрүүгө жетишсе болот, бирок кемчилиги көбүнчө студенттерди “даяр” далилдерди гана айтып берүүгө үйрөтүп, өз алдынча иштөөгө, проблеманын тегерегинде ойлонууга, изденүүгө түрткү боло албайт.

Суроо-жооп методу сабакта окуучулардын активдүүлүгүн жандандыруу максатында баарлашууну (коммуникацияны) түзүүдө колдонулган ыкма болуп эсептелет. Суроолор максатына, жооптун түрүнө, үйрөтүү методуна, берилиш формасына жана кимге багытталганына карай бири-биринен айырмаланат. Алар киришүү, сабакка багыттоо же даярдануу, баалама же кери байланыш суроолору болуп түркүмдөлөт. Бардык учурда окутуучунун таасирлүү суроо бере билүүсү, б. а., бул ыкманы натыйжалуу колдонуусу талап кылынат [4].

Маселе чечмелөө методу проблеманы чечүүнүн илимий негиздерин жетекчиликке алуу аркылуу студенттерге практикалык мүнөздөгү көйгөйлөрдүн жол-жоболорун үйрөтүү максатын аркалайт. Баштапкы көнүгүүлөрдү чыгаруу ыкмасы кандайдыр бир иш-аракетти көрсөтүп, окуучулардын өздөрүнө үлгү катары жасатууну көзөмөлдөп турат. Өрнөк окуя ыкмасы болуп өткөн же боло турган окуяны же кубулушту студенттерге айтып берүү жана анда баяндалган маселени суроо-жооп формасында түшүндүрүү эсептелет.

Усулдардын ичинен дидактикалык оюндар ролдук оюнда белгилүү милдетти аткаруу аркылуу студенттин туюм-сезимдерин жана ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө багытталат. Иштиктүү оюндар ыкмасы бир окуяны же маселени ар кандай өңүттөн талкуулоо, бир документти талдоо үчүн дидактикалык оюндун эрежелеринин негизинде окшоштук белгилерди табууга, андай белгилердин моделин түзүүгө багытталган болот.

Долбоорлоо методу кандайдыр бир маселенин жеке адам же чакан коллектив тарабынан колго алынып, жашоо-турмушка өзгөчө зарыл болгон натыйжаларга жетүү максатын көздөгөн метод болуп саналат. Программалап үйрөтүү ыкмасы – жеке адамдын өз алдынча үйрөнүү өзгөчөлүктөрүн жетекчиликке алган жана программанын маани-мазмунуна ээ болууну жеңил болгон бөлүктөргө бөлүп, аларды ырааттуу жана белгилүү бир тартипте жайгаштыруу аркылуу сунуштаган, ошондой эле мурдагысынан жакшылап, үйрөнүүгө чейин маалыматты бербөөнү негиз тутунган метод. Микроүйрөтүм мугалимдерди даярдоодо көп колдонулган жана болочок мугалимге сынчыл ой жүгүртүү жөндөмдөрүнүн өздөштүртүү максатын көздөгөн ыкма болуп эсептелет [5].

Модулдук окутуу методу – азыркы убакта «модулдап программалоо» аттуу бир программаны практикалоо формасы. Билим берүү процессиндеги жеке студенттин өз алдынча үйрөнүшүн камсыз кылган, кандайдыр бир ички бүтүндүккө ээ болгон жана бири-бирин толуктап, тактаган үйрөтүүнүн өз алдынча элементтеринин иреттелген жыйындысы модулдап программалоонун маңызын түзөт. Ал эми бул программага шайкеш аткарылган билгичтиктер модулдоо көндүмдөрү катары кабыл алынат. Мындан тышкары, түшүнүк карталары маалымат жана түшүнүк жаатында иерархиялык

катышты жалпыдан жекеге карай сыпаттоо жана графикалык формага келтирүү аркылуу конкреттештирүү максатын көздөгөн метод болот.

Кийинки мезгилдерде окумуштуу-педагогдордун практикасында көп колдонулуп калган «педагогикалык технология» деген түшүнүктүн маанисин чечмелөө зарыл деп эсептейбиз, анткени аны бүтүндөй илимий багыт, агым катары карагандар бар. Мисалы: «Педагогикалык технология – бул билим берүү системасын конструкциялоо, окутуу процессин долбоорлоо жолу менен изилдеген педагогика илиминдеги жаңы багыт» [7: 149]; «Билим берүү тармагында маалымат жана коммуникациялык технологиялардын орношу алар аркылуу көрсөтүлгөн кызматтарга байланыштуу рынок мамилелерин активдештирүүнү, кардар үчүн күрөшүүнү жана атаандаштыкка туруштук берүү үчүн тынымсыз педагогикалык технологиянын жабдууларын талап кылат» [1: 306-307]. Педагогикалык технологиянын ыкмаларынын биримдиги – педагогикалык ишмердүүлүктүн терең процессин чагылдырган, алардын өз ара таасир этүүлөрүн көрсөткөн, ошондой негиз кылганда окуу тарбия-процессинин натыйжалуулугун көрсөтүүгө шарт даярдап берген педагогикалык билимдердин тармагы [6: 148]

Ушундай пикирлерге кошумча, болочок мугалимдин психологиялык-педагогикалык даярдыгы анын усулдук компетенттүүлүгүн детерминациялап, педагог-изилдөөчүлөр педагогикалык технологияларды жалпысынан төмөнкү топторго бөлүштүрүшөт: 1) окутуунун автордук мектеби катары сунушталган Ш. А. Амонашвили, Е. И. Ильин, С.Н. Лысенкова, В. Ф. Шаталов ж. б. педагог-новаторлордун педагогикалык технологиялары; 2) адаптивдүү педагогикалык технологиялар: окуучунун ар түрдүү деңгээлине карата окутуу, окутуунун жекечелештирилиши жана дифференциялоо, вальдорф педагогикасы, суггестивдүү технологиялар, инклюзивдүү окутуу, активдүү мектеп (Е. Ямбург, А. Балабан, А. Католикова ж. б.); 3) окутуунун активдүү усулдары менен формаларын колдонгон методикалык технологиялар: проблемалык окутуу, окутуунун компьютердик технологиялары, модулдап окутуу, окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүп окутуу ж. б. технологиялар [7].

Кыргызстанда ХХI кылымдын башында саясий, социалдык, экономикалык тармактарда гана кризис болбостон, билим берүү тутумунда да олуттуу кризис жүрүп жатканы жөнүндө окумуштуу педагогтор айтып келүүдө. Бирок ошого карабастан, азыркы учурда мектеп жана ЖОЖдордо төмөнкүдөй технологиялар практикага активдүү киргизилип жаткандыгын белгилешет [8].

Проблемалык окутуунун маңызын, максаттарын үйрөтүп жаткандын алдына бара-бара жана атайын максат менен билимдерди активдүү өздөштүрүү үчүн таанып-билүү милдеттерин так коюу, билим берүүнүн максатына жетишүү үчүн изденүүчү эвристикалык усулдарды жана таанып-билүүчү милдетти формулировкалоо механизмдерин колдонуу зарыл.

*Концентрацияланган окутуунун курамы, максаты, мазмуну – билим блокторун бириктирип окуу менен предметтерди терең өздөштүрүүгө аракет кылуу, мында максатка жетүүнүн башкы жолу – студенттин ишмердик жөндөмдүүлүгүнүн динамикасын өстүрүүчү ыкмаларды пайдалануу.

*Өнүктүрүп-өстүрүүчү окутуунун маңызы – окуучулардын потенциалдык мүмкүнчүлүгүнө жана анын жүзөгө ашырылышына негизделип билим берүү, максатка жетүүнүн механизми – студенттин өз алдынчалуулугун жогорулатуу, анын ар кандай ишмердүүлүгүн максатка багыттоо.

*Дифференциаланган окутуунун маңызында студентке жалпыга милдеттүү стандарттан төмөн түшүп кетпеген, ар түрдүү пландаштырылган деңгээлдеги программалык материалды окутуп-үйрөтүү жатат; максатка жетүү механизми – жекелештирип окутуу усулдарын колдонуу.

* Интерактивдүү окутуунун маңызы – келечектеги адистин ишмердүүлүгү үчүн предметтик жана социалдык мазмунду моделдештирүү; максатка жетүү жолдору – инновациялык маалыматтык-компьютердик технологиялардын жардамын кеңири пайдалануу.

Жогоруда көрсөтүлгөн окутууну уюштуруу формаларында студенттер өздөштүргөн усулдук компетенциялар, билгичтиктер жана көндүмдөр аларды өздөрү тандап алган кесиптин чөйрөсүнө татыктуу аралаштырынынан шек жаратпайт.

Жыйынтыгында, болочок мугалимдин ЖОЖдогу даярдыгын анын кесиптик усулдук компетенттүүлүгүн педагогикалык ишмердүүлүгүндө детерминациялоо каражаты катары жүзөгө ашыруу жогорку педагогикалык билим берүүнүн сапатын жогорулатуунун маанилүү шарты болуп эсептелет. Билим берүүдө компетенттик мамиленин баалуулугу болуп студенттин инсандыгына түздөн-түз, ишмердүүлүгүнүн бардык түзүүчүлөрүнө багытталгандыгы саналат.

Адабияттар:

1. Асипова Н. А. Заманбап билим берүүнүн парадигмалары. -Бишкек: Камилла принт, 2019. - 362 б.
2. Болджурова И. С. Образование в Кыргызстане: история и проблема достижения. - Бишкек: Иман афсет, 2018. -164 бет.
3. Мамбетакунов Э. Билим берүүнүн жана алуунун психодидактикалык байланыштары // Ж. Баласагын атындагы КУУнун Жарчысы. -2014. - 320-323 бб.
4. Петрова Т. Н. Изучение сформированности коммуникативной компетентности у студентов педагогического вуза // Молодой ученый. – 2017. - № 8. -С. 295 - 298.
5. Максимова Е. Б. Формирование коммуникативных компетенций студентов вуза: Дисс... канд. пед. наук. - М., 2017. - 173 с.
6. Тесленко В. И. Латынцев С. В. Коммуникативная компетентность: формирование, развитие, оценивание: монография. -Красноярск: КГПУ, 2007. - 255 с.
7. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь. -М.: Академия, 2000.
8. Калдыбаев С. К. Педагогикалык изилдөөлөрдүн сапатын кантип арттыруу керек? // Мугалим. -2021. - № 36. -16-18-бб.
9. Акимова О. Б., Соломина Г. М. Совершенствование профессиональной компетентности преподавателя: коммуникативный тренинг. -Екатеринбург: РГППУ, 2007.
10. Мааткеримов Н. О., Сагинбекова Д. С. Болочок мугалимдин кесиптик-педагогикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун айрым аспектиери // Кыргыз тили жана адабиятты. -2013. - № 21. - 128-135-бб.
11. Лебедев С. А., Кудрявцев И. К. Детерминизм и индетерминизм в развитии естествознания // Вестник Московского университета. Серия 7. - М., 2018.